«... Ἀγωνιζόμαστε ὅλοι μαζί, ναί, αὐτές, ἐπειδή νιώθω, ἔχω, ἐκεῖ ἀκριβῶς, δέν εἶμαι ἐκεῖ. Ἐκεῖ μιά φορά εἶναι τόσο... Ὅ,τι παράδειγμα σκορπᾶ γενναιόδωρα! Πῶς μοῦ κινεῖται αὐτό; Γιατί αὐτά τά κρέμασα κι' ἔχω ἄλλα; Ποιός μου τά πωρφωσε στό κεφάλι; Ἀναγκασμένος νά ἐμφανίζω τό δρόμο μου σέ τόπο χωρίς νά τό ξέρω. Ἴσως καί ἐνῶ ἔβγω ἀπ' αὐτόν χωρίς νά τό θέλω, τόν ἐκφράσω μ' ὅσα λουλούδια μοῦ δώσατε ἡ εὐθυμία μου· λέγω ἡ εὐθυμία μου χωρίς νά ξέρω ἀν εἶναι κι αὐτή ἀκριβῶς ἡ δική μου ἀπόψε ἄλλο ἄλλο, οὔτε ἀπόψε ποιό εἶναι αὐτό τό «ἐγώ» μου ποῦ μέ ἀτασαλεύει· ἕνα ἀκαθόριστο σύνολο ἀπό ἀγνωστα μέρη· ἕνα ζουζούνι τρελλαντάνο· ἕνας νέος ποῦ τόν πιάνει ἡ θεαματικότητα, ποῦ ἔχει ἄλα τά γούστα γιά νά χαρεῖ τή ζωή, καί τόν κάνει ἄλα τά ἐπαγγέλματα γιά νά ζήσει· ἀφαντικό ἐδῶ, ὑπηρέτης ἐκεῖ, ὅπως τά φέρει ἡ τύχη. Φιλόσοφος ἀπό μασκοφορία, θρησκευτικός ἀπό ἀνάγκη, ἀλλά ταμπέλης... ὅσα παίρνει! καί ρήτορας ἀνάλογα μέ τόν κινδυνο· ποιητής ἀπό ἀβεβαιοσύνη, μουσικός τῆς σκηνῆς, κι' ἐρωτευμένος ἀπό ἕνα τρελό κυνήγι, τά τέλεια ὅλα, τά ἔκανα ὅλα, τά δοκίμασα ὅλα...». («Οἱ Γάμοι τοῦ Φιγκαρό» πράξη Ε', σκηνή 3η. Μεταφρ. Γ. Σημηριώτη).

ΜΠΩΜΑΡΣΑΙ: "ΟΙ ΓΑΜΟΙ ΤΟΥ ΦΙΓΚΑΡΟ,, ΚΩΜΩΔΙΑ ΠΕΝΤΑΠΡΑΧΤΗ

ΤΟ ΚΟΜΜΑΤΙ αὐτό ἀπ' τό μανάλαγο τοῦ Φιγκαρό περιέχεται ὅλη ἡ «φιλοσοφία» τοῦ Μπωμαρσαί, μά κ' ἡ ἱστορία του συνάμα: Ἄνθρωπος ζωτικός, ριγμένος μέσα στή δίνη τῆς ταραγμένης ἐποχῆς ποῦ προετοίμασε τή Γαλλική Ἐπανάσταση (1732-1799) καί μήν ἔχοντας ἄλλο στό νοῦ του παρά πῶς ν' ἀνέβει, μεταχειρίστηκε γι' αὐτό ὅλους τοὺς τρόπους καί ὅλα τά μέσα. Τά γράμματα, κυρίως τή δημοσιογραφία καί τό θέατρο, τά βρῆκε πολύ σπουδαῖα ὅπλα καί τά μεταχειρίστηκε πολύ ἐπιδέξια στούς ἀγῶνες του. Μά δέν εἶχε τόν καιρό γιά ν' ἀφήσει τή σκέψη του νά φιλοσοφήσει βαθύτερα, ἤ νά καλλιεργήσει καλήτερα τό τάλαντό του. Ἔτσι ἡ σάτιρά του κατανταῖ προσωπική ἐπίθεση, λίβελλος, καί τά βέλη του δέ βρίσκουν στήν καρδιά, παρά τρυποῦν ζώφαρσα. Κι' ὅταν κατάφερε ἐπί τέλους μ' ὅλα αὐτά νά πιάσει τήν τύχη, νά γίνει πλούσιος καί μέγας, ἦρθε ἡ Ἐπανάσταση καί τόν κυνήγησε καί τοῦ τά πῆρε ὅλα, καί τοῦ ἄφησε μόνο τή ζωή ποῦ τοῦ ἦταν ἄχρηστη πιά καί τήν ἄφησε κι' ὁ ἴδιος σέ λίγο, φτωχός καί παραπεταμένος. Εἶχε ὅλα τά προσόντα ἑνός μεγάλου ποιητῆ, μά δέν κυνήγησε τήν ἀλήθεια παρά τήν ἐπιτυχία. Ἀγωνίστηκε, μά ὄχι «τόν ἀγῶνα τόν καλόν».

Οἱ «Γάμοι τοῦ Φιγκαρό» εἶναι ἕνα εἶδος δεύτερη ἔκδοση «ἐπηυξημένη καί βελτιωμένη» τοῦ «Μπαρμπέρη τῆς Σεβίλλιας». Τά ἴδια πρόσωπα ξαναπαρουσιάζονται ἐδῶ, καί μάλιστα ὁ ἥρωας, ὁ θεατρικός τύπος, ὁ Φιγκαρό, ποῦ γύρω στήν προσπάθειά του νά πάει μπροστά πλέκεται καί τούτη ἡ κωμῳδία. Ἐκεῖ, στό «Μπαρμπέρη τῆς Σεβίλλιας», ἦταν πιό ξένοιαστος, πιό μάγκας, λές κ' ἔκανε τίς κατεργαριές του καί λίγο γιά τό γοῦστο του, ἔτσι γιά σπόρ. Ἐδῶ εἶναι περισσότερο συμφεροντολόγος, πιό ἀπαιτητικός. Ἐκεῖ βοηθάει τόν προστάτη του τόν κόντε Ἀλμαβίβα στήν ἐπιχείρησή του, ἐδῶ τά βάζει μέ τόν ἴδιο τόν προστάτη του.

Ἐκεῖ ἦταν παιδί τοῦ δρόμου, δέν ἤξερε ποῦθε κρατοῦσε ἡ σκούφια του, ἐδῶ βρίσκει προγόνους, παίρνει θέση μέσα στήν κοινωνία, καί μάλιστα θέλει καί νά τή διορθώσει λιγάκι τήν κοινωνία, μέ τόν ὅρο ὅμως ὁ ἴδιος νά μείνει ἀδιόρθωτος. Ἐδῶ ἀποχτάει καί σύντροφο ἀντάξιό του, μιά ἔξυπνη γυναικούλα, τή Σουσάνα, μιά κάλτσα τοῦ διαβόλου. Ὁ Χερουβείμ, τό παιδάκι τοῦ κόντε, ἕνας φλογερός ὅσο καί νεαρός Δόν Ζουάν, εἶναι μία ἀκόμη χαριτωμένη ποικιλία στό παλιό θέμα. Ἐρωτικές λειχουδιές, γυναικεῖες πονηριές, μπερμπαντοδουλειές κατεργαρέων, ἀρχοντικές ἀναξιοπρέπειες καί βλακεῖες τῶν νομικῶν καί γενικά τῶν ἐπισήμων καί τῶν μορφωμένων, εἶναι τά πλούσια ὑλικά τοῦ ἔργου πού, μαγεμένο μέ πνεῦμα καί σερβιρισμένο μέ τέχνη, σκορπάει τήν εὐχαρίστηση καί τό γέλιο.

Τό Ἐθνικό Θέατρο ἀνέβασε τή χαριτωμένη αὐτή κωμῳδία μέ ἀνάλογη χάρη καί τέχνη. Ἡ μετάφραση τοῦ ἔργου ἀπό τόν κ. Σημηριώτη θά μποροῦσε ἴσως νά ἦταν καλήτερη. Ἡ φραστική φινέτσα, τό χοῦ ποῦ λέμε στό ὕφος, ὄχι καί τόσο λαμπρό. Ἡ πεταλοῦδα κάπως τσαλακωμένη. Μά καί στήν ἀπόδοση τῶν νοημάτων παρουσιάζεται κάποια ἀμέλεια. Ἕνα πρόχειρο παράδειγμα ἀπό τό παραπάνω κομμάτι τοῦ μονολόγου: Τό «... un jeune homme ardent au plaisir, ayant tous les goûts pour jouir...» τό μεταφράζει «... ἕνας νέος πού τόν μεθᾶ ἡ διασκέδαση, πού ἔχει ὅλα τά γοῦστα γιά νά χαρεῖ τή ζωή...» ἀδύνατα, χλωμά. Ἔξω ὅμως ἀπό αὐτή τήν κάποια πλαδαράτητα καί λειψάδα σέ θέρμη καί ζωή, πρέπει νά τοῦ ἀναγνωρίσω τήν εὐσυνείδητη καί ἀκριβολογημένη καί πολύ καλή ἐργασία. Ἐπίσης στό κόψιμο τοῦ ἔργου γιά τή σκηνή δούλεψε κάπως βιαστικά τό ψαλίδι κι' ἀφαίρεσε καί πράματα ποῦ ἔπρεπε νά μείνουν, κι' ἄς τά κάνει κάπως βαρετά τό σοβαρώτερό τους τό νόημα. Δέ θέλω νά πῶ μέ τοῦτο πῶς τονίστηκαν περισσότερο οἱ εὔκολες ἐξυπνάδες, τά πιά χτυπητά ἀστεῖα, ὄχι, ἀπεναντίας ἡ σκηνοθεσία μπόρεσε νά κρατήσει τό ἔργο μέσα στό πλαίσιο ποῦ τοῦ ἁρμόζει, μέ χάρη καί κομψότητα.

Ὁ κ. Ροντήρης καί τάλαντο δείχνει πῶς ἔχει καί τή μόρφωση ποῦ χρειάζεται ἡ δύσκολη δουλειά τοῦ σκηνοθέτη. Οἱ «Γάμοι τοῦ Φιγκαρό», σάν ἔργο μάλλον σύγχρονο καί μάλλον ρεαλιστικό, πέφτει κάπως εὐκολώτερο τόσο γιά τίς δυνάμεις τῶν ἠθοποιῶν μας (πού ἔχουν ὅλοι ἀνατραφεῖ μέ τή ρεαλιστική καί μάλιστα νατουραλιστική τεχνική) ὅσο καί γιά τά γοῦστα τοῦ κοινοῦ. Μά ἀπό τ' ἄλλο μέρος μιά κωμῳδία λεπτή καί πολυπρόσωπη, μέ σπιθέβολο διάλογο καί δράση γοργή καί γεμάτη ἐπεισόδια, καί μάλιστα καθρέφτης μιᾶς ἐποχῆς καί μιᾶς κοινωνίας ποῦ καλλιεργοῦσε πιά σάν ἀρρώστεια της τοὺς καλοὺς τρόπους, δέν εἶναι καί τόσο εὔκολη ὑπόθεση νά ἀνεβαστεῖ στή σκηνή, ὅταν μάλιστα ἡ σάτιρα εἶναι τό κύριο στοιχεῖο της, ποῦ πρέπει νά φανεῖ ἄντετα. Ἡ σκηνοθεσία κατάφερε ἐδῶ νά δεῖξει ὅλες τίς χάρες τοῦ ἔργου. Οἱ σκηνογραφίες, μέ τό κλείσιμο τῆς σκηνῆς ἔχουμε πρόσωπα μεταμορφωμένα καί σειρά ἀπό γοργά ἐπεισόδια καί ἀναγνωρίσεις, ποῦ δέ βαδίζουν σύγχρονα στή σκηνή καί στήν πλατεία τοῦ θεάτρου, δέν ἔχουν τήν ἴδια παραστατικήν ἀξία γιά τοὺς ἠθοποιοὺς καί τό ἀκροατήριο. Ὁ θεατής ὡς ἕνα σημεῖο παραδέχεται τίς συμβατικές καταστάσεις. Ὅταν παρατραβηχτεῖ ἡ συμβατικότητα, τά χάνει καί πελαγώνει, καί μάλιστα ὅταν τά πολλά πρόσωπα, οἱ μεταμορφώσεις καί ἡ γοργή δράση τά μπερδεύουν τά πράματα. Ἄν π.χ. οἱ κρυψῶνες, ἀντί νά 'ναι ἔξω ἀπ' τή σκηνή, ἤτανε φανερές γιά τό θεατή καί μόνον γιά τοὺς ἠθοποιοὺς κρυφές, θά πετύχαινε πολύ καλήτερα.

Ὁ κ. Ροντήρης εἶχε τήν εὐτυχισμένην Ἰδέα νά βάλει στήν παράσταση μουσική καί χορούς. Μέ τοῦτο δείχνει πῶς ἔχει τήν ἐπίγνωση πῶς ἡ μουσική καί ὁ χορός εἶναι στοιχεῖα τοῦ θεάτρου ἀπό τά πιό σπουδαῖα. Ὑπάρχουν ἀκόμη ἄνθρωποι πού σοῦ μιλοῦν γιά θέατρο πρόζας, πού δέ θά πεῖ τίποτα.

Ἡ κληρονομιά τοῦ παρελθόντος βαραίνει ἀπάνω μας φοβερά. Οἱ ἀληθινές συνθέσεις θ'ἀργήσουν ἴσως ἀκόμα πολύ. Ὡστόσο αὐτά τά γεγονότα εἶνε σημάδια παρήγορα. Βρίσκω πῶς ἔκανε πολύ καλά νά βάλει τή μουσική τοῦ Μότσαρτ παρά ὁποια δήποτε ἄλλη. Ἡ μουσική καί οἱ χοροί γιόμισαν πλούσια μέ τή μαγεία τους τήν παράσταση, κι' ἔτσι ἔγινε μιά ὡραία γιορτή, μιά εὐχάριστη διασκέδαση ποῦ τήν παρακολουθεῖ ὁ θεατής μέ ἀκούραστη φαιδρότητα.

Γιά τοὺς ἠθοποιοὺς πού λάβανε μέρος ἔχω μόνον καλά λόγια νά πῶ. Ὁ κ. Δενδραμῆς ἤτανε ὄμορφος, ζωηρός, γοργός (πολύ γοργός στήν ὁμιλία του ἐδῶ-ἐκεῖ). Εἶχε ὅλο τό κέφι καί τή σβελτοσύνη πού ὁ ρόλος του ἀπαιτεῖ. Τοῦ ἔλειπε ἕνα, κατά τή γνώμη μου ὄχι ἀσήμαντο: δέν ἦταν ἀρκετά κατεργάρης. Τοῦ 'λειπε ἡ μαγκιά, ἡ ἀντρεία. Ἦταν λίγο θηλυκός: θέλω νά πῶ, πολύ λεπτός, εὐγενικός, γλυκός, ἀβρός Φιγκαρό κι' ὄχι ὅσα χρειαζότανε μπροῦσκος, γλυκόξυνος καί τσαχπίνης.

Τά ταῖρι τοῦ Φιγκαρό, τή Σουσάνα, τήν ἔκανε ἡ Κα Μιράντα μέ ὅμοιο κέφι καί περισσότερη τσαχπινιά. Πολύ καλή Ροζίνα ἦταν ἡ Κα Παξινοῦ, ὡραία κι' ἀρχοντικιά. Τό ἴδιο κι' ὁ κ. Μυράτ πού ἔκανε τόν κόντε Ἀλμαβίβα, μόνο ποῦ τό μικρό του ἀνάστημα τόν ἔκανε λίγο καί φύσει κωμικόν, ὄχι μόνον θέσει ὅπως τό θέλει ὁ ρόλος του· μά σ' αὐτό δέ φταίει βέβαια ὁ ἴδιος. Τόν ἐπίσης δύσκολο ρόλο τοῦ Χερουβείμ τόν ἔκανε ἡ Κα Ρίτα Μυράτ μέ πολλή χάρη καί τέχνη. Νά παινέψω τώρα τήν Κα Σαπφώ Ἀλκαίου εἶναι πιά κοινοτοπία. Θά τῆς πῶ ὅμως μπράβο μόνο καί μόνο γιά τήν αὐταπάρνηση ποῦ ἔδειξε νά κρατηθεῖ μακριά ἀπ' τή χοντροκοπιά. Γιατί ὁ κωμικός ἠθοποιός δύσκολα κρατιέται νά μήν τά χοντρύνει λιγάκι, ὅσο ἀκούει κάτω γέλιο καί χειροκρότημα. Ἦταν σπουδαία Μαρσελίνα, κ' ἐλπίζω πῶς καί τό πολύ κοινό σιγά σιγά νιώθει τή λεπτή της τέχνη. Ἐπίσης σπουδαῖος ἦταν ὁ κ. Εὐθυμίου ὡς δικαστής Μπρίντ Οὐαζόν, καί πολύ καλός ὁ κ. Δεστούνης ὡς Ἀντώνης. Καί οἱ ἄλλοι ὅλοι, ὅσοι ἔπαιξαν μικρότερους ρόλους, ὅπως ὁ κ. Λεπενιώτης, ἡ Δις Μανωλίδου, ὁ κ. Ἀρώνης, ἦσαν στή θέση τους. Γιά τόν κ. Ἀρώνη ἔχω νά παρατηρήσω πῶς ἦταν κι' αὐτός περισσότερο ἀβρός ἀπ' ὅσο ἀπαιτεῖ ὁ ρόλος του. Γιατί ὁ Μπαζίλιο εἶνε, τόσο στό «Μπαρμπέρη τῆς Σεβίλλιας» ὅσο καί στοὺς «Γάμους τοῦ Φιγκαρό», ἕνας χοντροκομμένος κατεργάρης, μιά ἀληθινή λέρα.

(ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ)

Γιά τήν ἐκτέλεση τῆς μουσικῆς καί τῶν χορῶν δέν ἔχω νά πῶ παρά πῶς εὐχαρίστησαν πολύ τόν κόσμο. Γενικά ἡ παράσταση ἦταν ὡραία, μιά εὐχάριστη βραδιά.

Β. ΡΩΤΑΣ

ΣΗΜ. Νομίζω πῶς μπορῶ ἐδῶ νά προσθέσω κάτι ποῦ ἀφορᾶ τό κοινό, ὅηλ. τό χειροκρότημα. Τό χειροκρότημα μιᾶς σκηνῆς, ἤ ἑνός ἄστεῖου, ἤ ἑνός ἠθοποιοῦ, ἤ ἑνός χορεῦ, δέν τό βρίσκω σωστό. Δέν πρέπει νά κόβεται ἡ συνέχεια στή μέση. Εἶναι ζήτημα ἀγωγῆς τοῦ κοινοῦ καί τό Ἐθνικό Θέατρο ἔχει τό μέσο νά τό καταφέρει αὐτό. Δέν μποροῦσε νά κόβεται μιά σκηνή στή μέση καί νά σταματάει ἡ παράσταση, γιά νά βγεῖ ὁ κ. Γριμάνης στό προσκήνιο νά χαιρετήσει καί νά χειροκροτηθεῖ. Τό κοινό πρέπει νά μάθει τουλάχιστο νά χειροκροτεῖ καί νά ἐκφράζει τόν ἐνθουσιασμό του ὅταν τελειώνει ἡ πράξη καί τότε νά βγαίνουν ὅλοι οἱ ἠθοποιοί χεροπιασμένοι νά χαιρετοῦν. Ἔτσι θά μπορέσει ἴσως τό Ἐθνικό Θέατρο ν' ἀποφύγει στό μέλλον φασαρίες, σάν ἐκείνες π.χ. πού ἔγιναν πρό καιροῦ καί πού μποροῦν καλότατα νά ἐξαναγίνουν, ὅσο ὁ κόσμος ἀπ' τό ἀκροατήριο εἶνε ἐλεύθερος νά χειροκροτεῖ ἤ νά σφυρίζει κάθε στιγμή πού ἐνθουσιάζεται ἤ ἀγανακτεῖ.

Β. Ρ.

Ἀπό τοὺς «Γάμους τοῦ Φιγκαρό» (Πράξη Β')